

Управління культури і туризму Вінницької обласної державної адміністрації

Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені К.А.Тімірязєва

Національна спілка краєзнавців України

ГО «Асоціація бібліотек Вінниччини»

**Роль краєзнавства
у соціально-економічному
і культурному розвитку регіону**

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
10-12 жовтня 2012 р.

ЗтаУдою молился бша образу ЗиновинськоУ Богородицу питаючи в неУ порап (нести святиню до церкви чи зачекати), отець Володимир широ молився за повернення святит.

За два ТИЖНІ до смертт Свдоктя Дршчук прийшла до отця Володимира на сповсь. А коли повернулася додому, сказана доньц: «Цьому батьш' можна довірити Ікону». Ось так за чаав четвертоУ церкви - Усекновения Глави Іоанна І Предтечі - сталося чєргове диво - Зиновинська Ножа Матір нарешп знайшлася.

Ікону переносиц до церкви з пошаною, у дш Рїздвяного посту, якраз тод), коли до Вшних привезли кровоточивий образ Спасителя. ГПд час хресноУ ходи раба Божа ЗшаУда, донька Свдока Дршчук, помггла неймові-рне: Богородиця, змальована «слитою», розплюшила оч\

І Ид час ходи, коли свят ню вносили на руках до храму, вщбулися перш! зшлення. Л Ітня жшка. котра ледве переставляла ноги, вщчула себе здоровою, як титьки приклада уста до Ікони.

З того часу поспійно трапляються чудеса. Ниш образ БожоУ Матер! ЗиновинськоУ, який встановили праворуч вн|ВІКІаря. прикрашений не Ті.пки ризами, а золотими й ср|бними ланцюжками, хрестиками та каблучками Кожна така р!ч - окремс диво, окрема Історія зшлення. шасливого порятунку чи БожоУ допомоги.

Джерела

Приходы и церкви ПодоДьской епархии шд ред. Ю.СщШського; вступ. ст. А.Трембського. - Бгта Церк-ва: Вид. О.Ншонювський, 2009. - 994 с. -- 3] змісту: [с. Зиновннш). - С. 541-543. 557.

Медведева, І. Зиновинське диво: Об Богородиці! І.Медведева Вшниччина. - 2006. - 14 черв.

Кондратюк, В. Іс горія села Шевченка (колишня назва Зиновийш) / В.Кондратюк. - Жтин. 2005. - (Руко-пись

Грско-ка толицька І православна церква у с. ДзялВ (ХУП-ХХ ст.): до питання \$\пни конфесшн належност!

//. В. Слотюк

.\ статпи представлена иторт храми с. Дзязв (тепер с. Ким'яноггркаЖмеринськогорайону Шницько! оСтисни) у \ 17/ ХХ ст.

'/'»• агНсІе ргехеп!» и Шину о! ІетрІех ш //г чШа%е о/йг/аНт (тт (Іе гШаце о/ КатупаноБІгга, "АИтегупка Л.ЧІГІСІ, Утт'Бла гефон) /п/Не /7-2//'" ссшнп*.

К.чюШш слова: Жмершський район, с. Дзюе, церкви Успннн Пресвято! Богородиці/, церкви Святого Миха/ш, конфестна належшеть, патршрх Тихон.

Зпдно з тарифом 1629 року, два давшх прикордонних поселення, ДзялВ І Сташславгв (Статславчик), уже в XVII СІ. мали статус МістечкІв, який до ки-шця цього ж сто.пття втратили. Правда, СтатславІв повернув його у XIX столггп завдяки имшатив! О.Бахметсва. а ДзялВ так \ залишився селом. На початку XVII сто;пття мютечковий статус визначався наявл'стю в поселеннях урядницькоУ адАншстрашУ І храм!в. то. як правило, знаходилися у центр! села. Центром Дзялова год! була Тепличина. У Державному вторичному арх!в! збернається метрична книга церкви Успннн ПресвятоУ Богородиці;, датована 1761 роком, а точшше 3 червня 1761 року. Можливо. не ! < той храм, швдяки як-ому ДзялВ був хбстечком уже в 1629 рош'. Побудований вш значно рашшс 1629 року.

І (ерква Успннн ПресвятоУ Богородиш знаходилася на вершин! пагорбу. то своУм швшчним крутосхилом оминав джерело, яке школи не замерзало. Сьогодт там - криниця-коганка. На пагорб! розм!щувався цвинтар. У І 761 рош службу в храм! ьдправдяв |< рей Семен Радишевич, а в 1797 р. Гюго настоятелем став священник Таврило Шостацький.

В)домІ прозвища односельшв, то проживали в сел! у друпй половин! XVIII СТОЛІТТЯ: Страшнк Гладчуки. Трюкуни. Грошов! (Грошовенки), Боднарчуки. Стефанишигп. Гарматюки. Лабунськл, Файдуні, Тиквачь Ковалипппн, Андрушки (Андріяшки), Костишеш, Мельники. ЛоУки, Паламар! [1].

Варто пам'ятати, то І линия 1569 року, за умовою Любл!нськоУ УшУ. Схлдне Подшля увгйшло до складу Полмш І перебувало там до 1795 року. Тобто, 226 рокчв ми з поляками жили в одшй держав!. В результат!, вже у першій половин! XVII стол!ТТЯ православне дворянство окатоличилося в такій мІрп!, то в друпй половит цього ж СТОЛІТТЯ лише деякч дворянськ! роди спов!дували православну віру. Вони складали МІзерну менипеть на пров!НЦІЙних сеймиках, а на Под!лл! практично зникли [2]. Саме тому на Правобережжл майже всі тодішні церк-ви належали утатам, тобто фекко-католикам.

Це підтверджуч; І Н.Яковенко, яка нише, то «наприкшш XVI - в перших десяти.т'ттях XVII ст бачимо

пароха, надобности, в праздники Рождества Христова. Пасхи и отпуста сытить меда. Обязываю сего велебного пароха и его приемником, под угрозой потери значения сего фундуша, пребывать в единении с св. костелом, в послушании верховному пастырю, св. отцу папе римскому, а также молиться за нас фундаторов и приемников наших живых и мертвых. Настоящий мой вечный фундуш я обещаю сохранить во всем нерушимо и наследников моих обязываю к сохранению сего фундуша во всех пунктах и статьях, здесь описанных. Для полной веры, силы и значения, подписываюсь собственноручно и прикладываю печать. Дано в замке моем Кристопольском 12 дня, м. Мая 1763 года.» [6].

Текст цього документа поданий у редакци комкету кторико-статистичного опису, що опрацьовував матеріали польськоУ доби, яю вийшли друком у 1889 рош. Вт вказуе на те, що нова церква Святого МихаУла вщпочатково закладалася як греко-католицька. Та й сам Потоцький зобов'язував ГУ «пребывать в единении с св. костолом». Як ми уже знаємо, греко-католицькою вона була до 1794 року, а потім ввійшла до РосшськоУ православно! церкви, разом із церквою 'Усшння ПресвятоУ Богородиц!. Вщомо, що щ дві церкви мали шоностаси «изрядной живописи» і дзвонили з 4 дзвонами «спижовой меди» кожна. До того ж, при них працювали невеличкі школи. Церква Святого МихаУла мала будинок для священника, землю і шкок.

У пей період село належало Станклаву Счесному Потоцькому Усину Франциска Селез'я (Потоцького) і Яну Дзяконському. В ньому нараховувалося 140 дворів, в яких проживало 64 шляхтича, 564 шдданих і 14 євреУв. Село мало три корчми. У двох - гвреУ продавали панське вино, в основному купцям Із Могилева, Ямполя, БраУлова, І млин, якого орендували [7].

У 1844 рош прих'д церкви Святого МихаУла склався 31 120 дворів, а службу правив священник КлементШ Киницький [8].

ХІХ ст. завершилося.

На початку ХХ ст., в результаті БУтьмишклят революшУ в Рос'я, для православно! церкви настали непрості часи. Тоднішній ієрарх Тихон виступив в рвкою критикою радянськоУ владі. І хоча в 1919 рош вш зайняв биш стриману нозишу, це не допомогло ан! патртархош. аш церкву

У 1418 рош розстріляли митрополита КиУвського Володимира. Влада шдтримувала антицерковш настроУ.

З метою глузування над Віруючими, у Тамбов! встановили пам'ятник Іуд! Іскар'лоту, провешУ! кампаню з «розкриття мошів святих угодничв».

У 1922-1923 рр. краУною прокогилася хвиля арештв і судв над духовенством і віруючими.

У транш 1922 року шд домаинпй арешт взяли патр!арха Тихона. В пей же період у єередовшш церк-ви почали виникати групп «реформаторів», як! отримали назву «обновленщ». «Обновленщ» виступали за Ісшсшсшвробрпництво з радянською владою, різко критикуючи ієрарху. Шсля арешту Тихона ум вдалося шдиорядкувати собі велику частицу приходв і вже 29 кв!тня 1923 року провести у Москв! Другий Помкний собор РоайськоУ православно! церкви, який позбавив Тихона сану патрмарха, скасував патріаршество, дозволив (і пскоіам одружуватися, а священникам. як! овдови, - женитися вдруге.

У липні! Іч23 року патр!арх Тихон покаявся «у своУх провинях проти державного ладу» і було випущено на волю. Тисяч! священіикт, як! ратше церейшли до «обновленщв», приносили тепер покаяння Тихонова І тим часом практичне здшснення церковноУ полттики зосереджувалося в руках оргашв ОПТУ і НКВС.

І Шсля смертт у 1925 рош Тихона влада не дозволила провести собор для обрання нового патр!арха. Згодом до керування церквою прийшов патр!арх Серій, якого одразу ж заарештували, але в грудш 1926 року впустили. 29 липня 1927 року вш впзнав радянську владу.

У цен же період в Дзялові служив отець Йосип Іванько, родом Із ЧершпвешкоУ губерніп!. Його ам'я складалася з тести чолошк: дружини - Тетяни Михайлівни, дочок - Ольги, Мари!, Віри та сина Василя, який у перин ДНІ ВІйпи загинув на фронті. У 1925 рош Йосипа Іванька заарештували жбито у справ! «Про хрести на Йосафатовій долині!», шсля чого додому вш бише не повернувся. Сім'я деякий час проживала у еедг а потім виТхала на батькльщину. Разом Із тим, хвиля релтійного протистояння не оминула й Дзялів. Мав мкце конфликт мгж прибУчниками патр!арха Тихона г, «обновленнями», яких звинувачували у шсшвпрац з радянською владою і руйнуванш віри. Заюнчилося це протистояння б!йкою бія церкви взимку 1926 року, в якш активну участь брали священіики, когр! зУхалися до Дзядова з ускл округи [9].

Не дивлячись на події, що розвивалися в подальшому, церква Св. МихаУла не була зруйнована і школи не закривалися. За радянських чаав, особливо на Пасху, бія неГ збиралися нимало людей як мкцевих, так і з навкодишшх сі: Олександрівки, Тараавки, Станклавчика та м. Жмеринки.

Шсля проголошення у 1991 рош незалежностл УкраУни дзялтвський храм належав рвним конфео'ям, аж поки не був переданий УкраУнськш Православию) церкв! КиУвського Патр!архату.

Джерела

1. ЦДІАК УкраУни. Ф. 224. - Оп. 2. - Спр. 65. - Арк. 165.
2. АЮЗР. Ч. XVII. - Т. 1. - К., 1871. - С. 856.
3. Яковенко, Н. Парией з кторп середньов!чноУ та ранньомодерноУ УкраУни / Н.Яковенко. - К., 2009. - С. 249,
4. Там само. - С. 252.

5. Крикун, М. Адмшкративно-територіальний устрій ПравобережноТ України в ХУ-ХУШ ст. / М.Крикун. - К., 1993. - С. 36.
6. Труды комитета для историко-статистического описания Подольской епархии. - Каменец-Подол., 1889. - Вып. 4. - С. 332-334.
7. Топографическое камеральное описание Подольской губернии. - СПб., 1799. - С. 217.
8. ДАВЮ. Ф. 200. - Оп. 1. - Спр. 904. - Арк. 51.
9. ДАВЮ. Ф. 70. - Оп. 1. - Спр. 9, - Арк. 61,

З кторп вщродження УГКЦ у Вшншп': вул. Крутий Спуск, 9

о. Григори (Рогацький)

У статт/ розкрито /сторичн/ обставши, що зумовили тдтлля УГКЦ. мкце, яке займей изпор'я хати на крутому спуску. <е проходить богослужчння. у вщроджент УГКЦ у Вшншц про и мешканцв, умови елу.тз/шия в цт хат! н/д час тдп'длля, подано б/ограф/ю о. Романа Бахтатвського та причину заснування ним згро.мадження сестер Непорочного Серця Мари Фат/всько/ Досл/джено шлях в/д хатинкй на крутому Спуску Оо храму Покрова Пресвято! Богородиц! по вул. Кивськт у Вшншц, а також зв'язок м/ж ними.

Тие игНсIe зНош НШог\саI агит.чгансех ц-ЫСИ санхеа¹ а Ыана'ехИне ас/ниГу о/(./(':' /Не Пкга'н'ан Огеек С 'аИюИс СНигсН), а роз/ д/а реаааШ 'н соПа%е оп а+арШ хIоре, у/Неге Ншг^/ех ж'гс ог^апнеа¹, т геполч/Ноп о/Ц(!СС т Утт'х/а, аЬои! /Н/х Иш /нИаЫIупсех, ана¹ Лхчпе хепче сонш'Нопх т И /н Итех о/ /А/у хесгеI н>огк. П аIхо с/ехснЬех а рне.чI Вотан ВакН/акп'хку 'у Ыо^гарИургезенIт% /Не гсахон о) (аигиIа//ан о/' /Не I 'г\$т Нсан нип соттит/у патеа¹ а/ег Маг'ш РНШ/УХ ка. Тие аг/с/е хшЛех </ пс/у/гот /Не Ни/ оп а гарШхIоре Iо а сНигск "Тие РнНесЧон о/ /Не Мох/ НоЦу Мо/Иег о/Ооа" т Куп'х ка 8I. \п Iпнм'х/а ат/ сопнесГ/оп Бемеен /Нет

Клтчов! слова: В/н/шця, Крутни Спуск, тдтлля УГКЦ. в/дрод.исення УГКЦ, о. Роман Бахтатовський, /громидження сестер Непорочного Серця Мари Фат/всько/, храм Покрова Пресвято/ Богородиц/

Роткривае тему сестра Святослава Завшська (Згромадження сестер Непорочного Серця Марн), яка жила в шй хатг Представляємо и спогади: «Я буча в Вшншц з 19Н1 року до черная 1994 року, дал/ чус/ла /хоти на Iа.хн), для мене то була дуже велика .жертва, а в 1994 роц пришила до нас перша новичка теля н/дп'длля. У 1993 роц померла наша настоятелька с. Агиф'я».

Історичні обета в и н и, що зумовили шдшля Церкви.

Однозначно, це - переслщування. Розповшае с. Святослава: «Шсля Львн/ського лжесобору греко-католицька церква пиала в тдтлля. Ми тут буш раз »отцем Михаилом ХриНою... ми п/шли а якусь г/м/из'но (я не була тод! в моншиому одя и, в щ/в/льному), /устр'лись ми там *» с/пари/оклаениками, отець просто тод! запитая: «Що ви знаете про греко-католицьку церкву.» / одразуж выступила/Печника, вона була в/дм'нищцею, така душ е адм/н/стратх/вна: «Греко-католицька церква засновани в 1596 роц». Шсля Льв/вського лжесобору, який в/дбувся в 1946 роц. греко-католицьки церква пшш/а в тдп'длля Священики, як/ не хот /л и зректися греко-католицько/ в/ри / евят/шого отця Папы Римського, /х судиц/, не дозволяли Iм проводити! Службу Божу, греко-католицьк/ церкви и/кривачися, священик/в застали в Сыб/р. Були так/ священики, як/ лишися тут, /х не встигли вивезти. як/ на державши робот/ працювали, а правили Свят) Л/тург'ю по хатах або в себе вдома, в рзных м/сцях, були так/ випадки, що навннь в л/с/ правили, там збиралися по дектька людей / церква дал/ продовжуваг/а /снувати, церкви не загинула. ВсЬе наших спыекотв перед тим собором 12-13 кв/тня засудит (прим. - 1945 року), /и один , пискон не зрадив свое/ церкви, свое/ в/ри».

Яке мкце история цнт хати займас у вщродженж УГКЦ у Вшншп? Хто тут жив?

Отже, «... церкви /а/увилн, /снувала не т'льки в Зах/дн/ї У крап, але н в тихих областях. Ос були так! осередки греко-католик/в / прийиали до себе греко-католицького священики Вони правили в р/зних м/сцях, / в Сх/дн/ї Укра'н/, де т'льки можна було, а також в Вшншц, де теля Сиб'ру пр/пхав отець реЬемтторист Григори Мисак тому, що не дозволили йому повернутися на Зах/дну Украшу. Ви поселився в В/ншшц I допом/г йому в цьому римо-католицький священик о. Март/н Високинський. Ви допом/г, щоб поселитися в гий хат/ на крутому спуску. Жича тут одна римо-католичка. дуже подожни пан/. '/ о. Григори обслуговував тут н/дп'дльно греко-католик)в, / допомагав ри\о-католицькому священиков/ гздити ни р/з/п парафи, ран/ если, / спов'Оав в/рних. Жила тут пот/м одна такс/ пин/ Фриинисканського чину, пин/ В/кторхя Сн/гурька, с. В/кторЫ Сн/гурька. Вони допомсиче/а отцям. варили /сти. П/зн/ше при/хав еюди отець /гор Вотяк, ви ще не буе тод/ отцем. буе лише